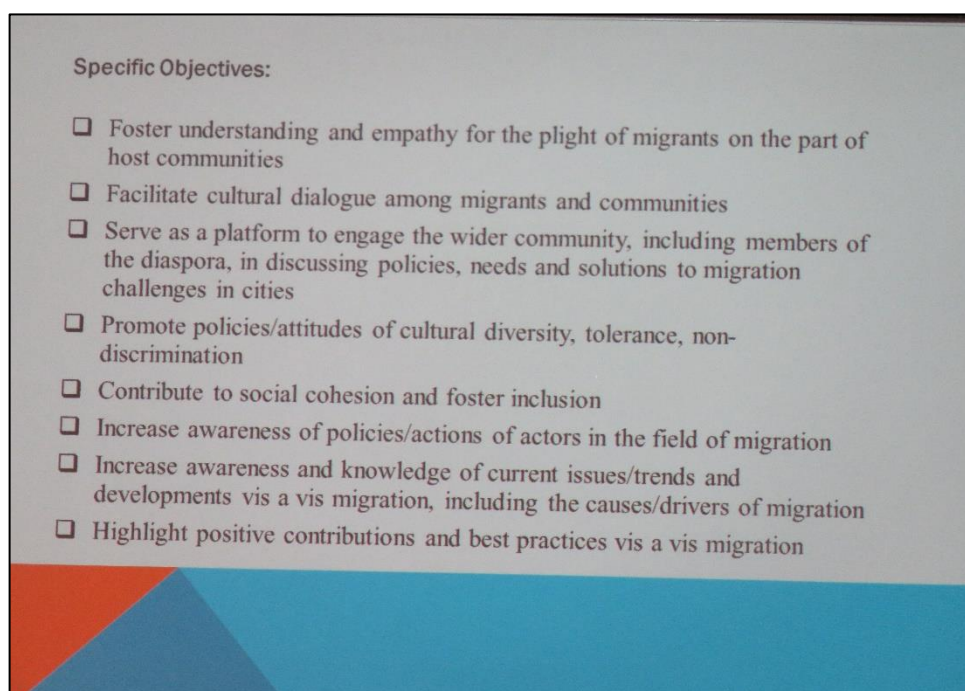

אורית אנגלברג-ברעם

נושא הכנס היה "עתידם של מוזאוני העיר". CAMOC היא ועידת איקום לנושא מוזאוני עיר והחיים האורבניים. לאורך הכנס ניתן דגש על ההבדל בין "מוזאונים בערים" לבין "מוזאוני עיר", כלומר מוזאונים העוסקים בהיסטוריה, להווה ולעתיד של העיר בה הם שוכנים, ומשרתי את הקהילות השונות בהן. נבחנו הגדרות ומודלים שונים של מוזאוני עיר ונשאלו שאלות לגבי עתידם, תפקידם ואחריותם של מוזאוני-עיר.

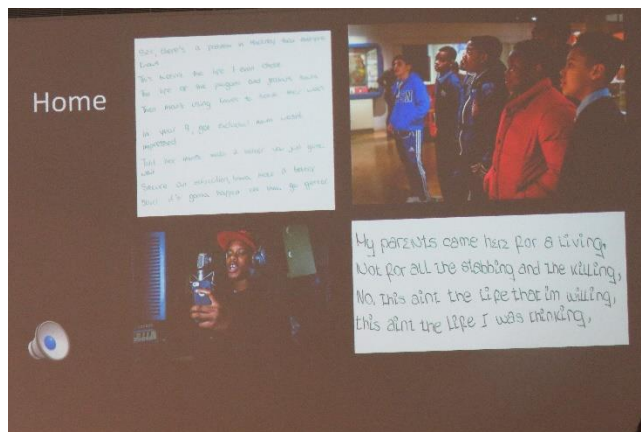
הכנס נפתח בסדנה שהוקדשה לנושא הגירה. כיום, תושביהן של רבות מן הערים בעולם הם מהגרים או פליטים, ואוכלוסיית הערים מגוונת מאי-פעם. סמרו סקוליקידיס (Smaro Skoulikidis) מהאו"ם, המתמחה בתכניות פיתוח והבראה באזורים במשבר וכמו-כן למדה מוזאולוגיה, סיפרה בהרצאתה על המגמות העכשוויות בנושא "תנועת אנשים בעולם" הציעה לגבש אסטרטגיה כוללת / "ארגז כלים" למוזאוני עיר, כדי להתאים את עצמם למגוון האנושי האורבני המאפיין את ימינו.

גם פיטר שולטן (Peter Scholten), חוקר הגירה ומדיניות מגוון באוניברסיטת ארסמוס, טען כי החיים האורבניים היום שונים, ולכן גם מטרותיהם של מוזאוני העיר צריכות להיות שונות. לדבריו, כיום יש לדבר על "mobility" ולא על "migration", כי יש אנשים שעוברים מקום מגורים, עוזבים, חוזרים, יש גמישות וניידות רבה, הזהויות הן פלואידיות. כמו כן אין דפוס של מיעוט אתני לעומת רוב, הרוב בעיר הוא מיעוטים שונים... טבע את המונח Superdiversity. לכן, גם הפרדיגמה של היטמעות (=כור היתוך) וגם הפרדיגמה של רב-תרבותיות אינן מתאימות יותר, ויש צורך לפתח נרטיבים חדשים של השתייכות. מלבד המרצים "מבחוץ" שנתנו העשרה מרתקת לגבי התופעות הכלליות שעומדות בבסיס עבודת האוצרים והמוזאולוגים, מרבית הכנס היו רצוף הרצאות של אנשי מקצוע, שסיפרו על פרויקטים שונים במוזאוני עיר ברחבי העולם. מרתק היה לגלות כי בטיוואן, איטליה, אזרבייג'אן, ארצות-הברית, גרמניה ועוד – עסוקים בשאלות דומות לשאלות המקצועיות עמן אנו מתמודדים בישראל. דילמות של נרטיב פרטי אל מול לאומי, של שיתוף הקהילה, התמודדות עם מחסור בתקציבים, חיפוש אחר הרחבת קהלי היעד עמם עובדים והשאיפה להיות רלוונטיים בעולם תחרותי ועוד.

אמה וינץ' (Emma Winch) מנהלת החינוך במוזאון האקני (Hackney) ספרה על רצונה להטמיע את המוזאון בקהילה ואת הקהילה במוזאון – הן ברמה האוצרותית והן ברובד של התכניות החינוכיות. היא תיארה יוזמות שהמוזאון עושה כדי להגיע אל האוכלוסייה ממוצא קאריבי שחיה בעיר. כך למשל, קיימו פרויקט שבו ותיקים מלמדים מהגרים אנגלית, באמצעות התבוננות בחפצים המוצגים במוזאון וקיימים באוספיו. דוגמה נוספת: בעקבות סיפורו של נער מהעיר, ממוצא קאריבי, שהוציא בשנות ה-70 לאור ספר שירים שמכר אלפי עותקים, אך מת צעיר, קיימו סדנה לנערים שבה הם כתבו שירים והקליטו אותם באולפן. בנוסף, כיום הם עובדים על תערוכה על מוסיקה קאריבית, שעבורה פנו אל הקהילה

לשתף בזיכרונותיהם ובחפצים שיש להם.

יאן גרשו (Jan Gerchow) מנהל מוזאון פרנקפורט, בו התארח הכנס, סיפר על תהליכי החידוש של המוזאון, שעבר שיפוץ מקיף, כחלק מהבנייה-מחדש של על המרכז העתיק בפרנקפורט בשנים האחרונות. זו הייתה הזדמנות עבור המוזאון לחשוב-מחדש על מטרותיו ותפקידו. נקודת המוצא שלהם הייתה שהדבר היחיד שמשותף לכל תושבי פרנקפורט הוא – פרנקפורט. ולכן הם רצו לבנות מוזאון על העיר אבל גם עבור העיר. שאפו ליצור מרחבים מגוונים ככל הניתן, ולכן תכננו שבע תערוכות קבועות שונות זו מזו: חלקן מבוססות חפצים, חלקן מבוססות מדיה, עבדו עם מעצבים שונים. בכולן שילבו הפעלות וכמובן כולן מונגשות לבעלי מוגבלויות. בנוסף, במרכז המוזאון נמצא מיצב המכיל שמונה דגמים, המבטאים היבטים שונים בחיי העיר. כך, למשל: "פרנקפורט התעשייתית"; "פרנקפורט היהודית"; "פרנקפורט עיר-הפשע"; "בנק-פורט" (=הכלכלית) וכד'. ניתן ללחוץ על כפתור ולהזמין איזה דגם יונף מתוך בור בו שוכנים הדגמים, כאשר מסביב מולטימדיה המבטאת גם היא את ההיבט הנבחר. מעל ל"כדור הבדולח" הענק שבו מוצגים הדגמים, יש גם פתח בתקרה ודרכו ניתן לראות את הכיכר העירונית בה שוכן המוזאון, וכך מתקיים קשר בין הפנים לחוץ.

לארס דה-יאגר ופול ואן דה לאר (Lars De Jaeger & Paul Van De Laer) הציגו תערוכה מתחלפת שנוצרה בשיתוף-פעולה בין מוזאונים בבלגיה ובהולנד (STAM – + Museum Rotterdam) העיר Ghent). התערוכה עסקה ב"קו הרקיע" של ערים, שלעתים משפיע על הדימוי שלהן ומשקף את יחסי הכוח שקיימים בהן. כך למשל: האם "קו הרקיע" מכיל ארובות של מפעלים? צריחי מסגדים? גורדי שחקים? מגדלי-פעמונים? בנוסף, קיימת תחרות בין ערים: באיזו מהן ישכון המגדל הגבוה ביותר?

מנהל מוזאון העיר קרקוב, מיכל נייזביטובסקי (Michal Niezabitowski), ניתח בהרצאתו את התמורות התרבותיות שחלו בערים, ואת מבני-הציבור המייצגים אותם. בעבר, כדי ליצור מקום מפגש ובידור עבור ההמון קיסרים בנו זירות, בהמשך שליטים בנו קתדרלות עם כיכר רחבה, עם השתנות הציוויליזיה היו המפעלים לרחב שאינו מקום עבודה בלבד, אלא גם מקום מפגש והחלפת דיעות למעמדות העובדים. כיום, לטענתו, הקניונים ומרכזי הקניות הם "המקום" החדש, חלקם שוכנים במבנים מרשימים מבחינה ארכיטקטונית, ויש לידם כיכר – כך שאינם רק מקום צרכני אלא גם מקום בילוי ומפגש חברתי. נייזביטובסקי קרא למשתתפי הכינוס להפוך את המוזאונים למקום המפגש של הציוויליזציה של העתיד.

הרצאה נוספת שהציגה תערוכה השתתפותית מתחלפת הייתה של קלודיה פקורארו וגלוריה רומנלו (Claudia Pecoraro & Gloria Romanello) ממוזאון רומא. מטרתה הייתה להציג את העיר דרך מבטם של המהגרים החיים בה. האוצרות פנו אל מהגרים וביקשו מהם לספר על מקום ברומא, שגם אם יעזבו את העיר, לעולם יזכרו. ההנחיה הייתה פתוחה יחסית, כדי לא לכוון את המשתתפים בהכרח אל זיכרון טוב, או מקום יפה / ייצוגי / תיירותי. לאחר שהם שיתפו בסיפוריהם, הלכו יחד עם צלם מקצועי והנחו אותו כיצד לצלם את המקום (הם קבעו מה בדיוק יהיה בפריים). בתערוכה הוצגו התצלומים יחד עם הסיפורים. האוצרות שאלו האם ניסיון כזה, בגישה חדשנית, יוביל לשיח אחר ואלי אף להגדרה מחדשת

של תפקידו של מוזאון העיר?

